

Zašto je u Bregalnici nestalo riba

Od oslobođenja do danas često susrećemo, kako u ribarskim časopisima tako i u dnevnoj štampi, napise o uništavanju našeg ribljeg bogatstva, a osobito o industrijskom zagađivanju naših ribolovnih voda, ali o uništavanju riba na reci Bregalnici još nije bilo reči.

Počev od ušća Zletovske reke nizvodno, Bregalnica danas predstavlja sterilnu reku u kojoj je već od pre nekoliko godina onemogućen život riba blagodareći zagađenoj vodi, koja iz ispirališta olovnih rudnika u Probi-Štipu, Zletovskom rekom ulazi u Bregalnicu. Istorija olovnih rudnika u Zletovu nije sasvim mlada. Njihovu su rudu pre rata eksploitali Englezi, Francuzi, a za vreme Drugog svetskog rata Nemci. Ispiranje rude i u to vreme vršeno je vodom Zletovske reke, ali do trovanja riba u Bregalnici uopšte nije dolazilo. Objašnjenje toga nalazimo u činjenici, da se tada vodilo računa o posledicama direktnog ispuštanja zagađene vode u Zletovsku reku, a preko ove u Bregalnicu. Oni su problem rešili na taj način, što su zagađenu vodu ispuštali u velike zemljane bazene u koje je vršena sedimentacija mehaničkih nečistoća olovne rude i na taj način prelivanjem voda je isticala u Zletovsku reku, a time su loše posledice svedene na minimum.

Bregalnicu je do rata nastanjivalo više vrsta riba iz familije Cyprinidae (podust, mrena, šaran i klen) a nizvodno od Štipa i som. Izobilje riba u Bregalnici doprinelo je angažovanju velikog broja zanatlija i drugih radnika iz Štipa kao poluprofesionalnih ribara, kojih su lovine često dostizale nekoliko stotina kilograma, a koje su redovno prodavane na štipskoj pijaci. U isto vreme, broj ribolovaca sportista je sve više rastao, tako da je sportsko ribolovno društvo »Bregalnica« obuhvatilo okolo 100 redovnih članova. Ali, nažalost danas u Štipu sreski i Gradski narodni od-

bor nemaju kome izdati dozvole za ribolov zbog toga, što nema više zainteresovanih ribara i ribolovaca.

Tokom 1950 i 1951 godine Ministarstvo poljoprivrede NR Makedonije u nekoliko navrata je intervenisalo kod Direkcije rudnika u Zletovu, pozivajući se na čl. 16 zakona o ribarstvu NR Makedonije, da ona mora preduzeti mere prečišćavanja zagađene vode i izgraditi bazene za sedimentaciju. Ali pomenuta direkcija i odgovorni ljudi u njoj izgleda uopšte ne žele, da se problem reši zadovoljavajuće za obe zainteresovane strane t. j. da se olovna ruda i dalje ispire na istom mestu, a da se zagađene vode pročišćuju pre njihovog ispuštanja u ribolovne vode. Sreski i Gradski narodni odbor u Štipu nekoliko su puta već pokretali pitanje zagađivanja Bregalnice. Njih je to teško pogodilo ne samo gubitkom riba, već i sve češćim ugibanjem stoke usled vodopoja na Bregalnici.

Danas, kada su sve postojeće ribarske organizacije u NR Makedoniji angažovane na omasovljenju ribarskog sporta, formiranju novih sportskih ribolovnih društava, poribljavanju visinskih voda i uopšte unapređenju ribarstva, još uvek postoje lica i preduzeća koja štiteći jedino sopstvene interese uništavaju jedno tako važno narodno dobro — ribe naših reka. Neodložni zadatak pred Glavnom upravom za poljoprivredu NR Makedonije — službe za ribarstvo je, da gornji problem reši što prije. Još jedan pokušaj, da se pitanje reši sporazumno, možda ne će biti suvišan. Ali svi su izgledi, da će to pitanje morati da se reši sudskim putem, jer kad bi postojala dobra volja za pozitivnim rešenjem kod Direkcije rudnika, ovo bi pitanje bilo već davno rešeno.

Ing. N. Petrovski.

Ribarski riječnik

God. 1950. štampan je prijevod poznatog djela W. Schäperclausa o uzgoju riba pod naslovom »Gajenje riba u ribnjacima«. Prevodilac Ing. Jovan Mitrović smatrao je potrebnim, da kao »Reč prevodioca« na čelu knjige istakne nekoliko misli, između kojih ovdje navodimo u cijelosti njegovu posljednju rečenicu:

»Prevodeći ovu čisto stručnu knjigu naišao sam na teškoće koje su sigurno ostavile traga u prevodu. Naša ribarska terminologija još nije izgrađena, tako da za mnoge pojmove koji u drugim jezicima imaju precizno značenje, nisam mogao da nađem u našem jeziku potpuno odgovarajući izraz. Zato se nadam da će baš ovo dati povoda našim ribarskim stručnjacima da se potrudu,

da se za ribarske stručne pojmove nađu naši izrazi».

Sjećam se diskusije o raznim stručnim izrazima, koju sam u vrijeme izrade ovog prijevoda vodio u Beogradu u tadanjoj Glavnoj upravi za ribarstvo NRS sa prevodiocem kao i sa Prof. M. Ristićem, koji je s jezične strane obrađivao rukopise tadanjeg Odbora za ribarske edicije. U toj diskusiji su također došle do izražaja velike i mnogobrojne smetnje u pogledu terminologije, na koje nailazi kako prevodilac tako i pisac originalnih radova iz ribarstva kod nas. Svakako je tim veća zasluga Ing. J. Mitrovića da je ipak dao prijevod i to veoma dobar prijevod djela W. Schäperclausa.

I u drugom jednom slučaju bio je prevodilac prisiljen da istakne poteškoce sa terminologijom. Jovan Korđa, prevodilac knjige, koja je izašla pod naslovom »Zadružno gajenje riba« od Isajeva i Dorohova također kaže: »nedovoljna, neustaljena i regionalno obeležena naša ribarska terminologija... stvarali su prilično poteškoća da se postavljani zadaci uspešno izvedu«.

Mogao bih navesti još sličnih primjera i iz naše predratne oskudne ribarske literature, ali će biti dovoljna i ova dva primjera, a naročito ona Mitrovićeva izrazena nada da će doći do izrade naše ribarske terminologije. Nema sumnje da postoji veoma velika i hitna potreba da se ribarska terminologija svestrano obradi i raščiste mnoga nejasna pitanja upotrebe raznih riječi i naziva, kako u odnosu na ribe tako i u odnosu na ribarstvo.

Tako reci svaki dan susrećemo se i u naučnom i u praktičkom radu s mnogim riječima i terminima, za koje vidimo da nisu dobri. Od god. 1945. do danas ipak se je tu i tamo po koji termin iskristalizirao u dogiru s praksom, životom i zdravim naravnim govorom. Postepeno, iako dosta sporo razjasnjavaju se po neka jezična, odnosno terminološka ribarska pitanja, a istodobno i paralelno se još sporije čisti naš jezik i naša struka od nametnutih tuđica i nakaradnih termina, koji su se najviše ukorijenili na šaranskim ribnjacima.

Kao piscu nekoliko knjiga i mnoštva članaka o ribama i ribarstvu od unatrag 29 godina, često se nametala potreba primjena ribarskih termina u našem jeziku, kojih nije bilo ili nisu bili poznati u pisanom jeziku. Obilazeći naše vode od Drave do Ohrida stalno sam držao na umu, među ostalim i taj zadatak, da tražim dobre i upotrebljive narodne riječi i imena za ribe, ribarske alate, kao i sve ribarske pojmove. Uvjerio sam se, da narod za mnoge pojmove ima dobrih riječi, ali te nisu ušle u pisani jezik zbog slabe pokretnosti pismenih ljudi, koje često ne idu u traženju riječi dalje od svoje pokrajine. Neću nikada zaboraviti duboko zadovoljstvo, koje sam osjetio, našavši na rijeci Zeti naziv »prihvatnica« za željeznu kuku, kojom se velika riba vadi iz vode. O tome će još biti riječi.

Iz navedenih razloga sam već god. 1926. kao urednik tadašnjeg sarajevskog »Ribarskog lista« otvorio rubriku »Ribarski rječnik«. U njoj sam dao inicijativu za izgradnju ribarske terminologije, u tom slučaju doduše samo za jedan ogranak ribarske struke, ali su se na poziv odazvali pojedini pisci, koji su dali nekoliko dobrih riječi.

Iz primjedaba J. Mitrovića i J. Korde vidimo, da sve do danas to pitanje nije, ni iz daleka riješeno. Stoga predlažem uredništvu našeg lista »Ribarstvo Jugoslavije« da i ono otvori rubriku pod istim naslovom, sa zadatkom da se iznesu već izgrađeni termini, koji su potpuno ili djelomično uvedeni, a također da se iznesu prijedlozi za druge termine, koji još nisu izgrađeni ili nisu ustaljeni. U javnoj diskusiji biti će olakšano da se nađe riješenje za mnoge termine i ja se pridružujem nadi J. Mitrovića da će se za ribarske

stručne pojmove naći naši izrazi, a neki već uvedeni pojmovi i termini da će se usavršiti i konačno iskristalizirati i potpuno izgraditi.

Počijem iznošenjem pojedinih termina, koji katkada ili redovno dolaze u nepravilnom obliku ili uz nepotrebne dodatke.

1. Ribnjak.

U ovom slučaju radi se i o definiciji pojma ribnjak, kao i o pravilnoj njegovoj primjeni bez suvišnih dodataka. U zakonu o slatkovodnom ribarstvu, koji je izišao g. 1937. i koji je u pogledu svoga »ribarskog« i stručnog dijela, plod dugogodišnjeg rada cijelog niza naših stručnjaka, dana je definicija ribnjaka. Iako sam sudjelovao u komisijskom radu na izradi teksta ovog zakona, nije to razlog da iznosim tu definiciju, nego činjenica da ona sadrži ono što je bitno kod ove definicije, a to je, da kratko i jasno, bez sumnje, opisuje ono što svrstavamo pod pojam ribnjaka: »Ribnjaci su ograničeni, zatvoreni prostori u kojima se gaje ribe, a koji se mogu po volji naročitim postrojenjima puniti vodom i prazniti«.

U našoj ribarskoj štampi možemo naći izraze »umjetni ribnjak« i »vještački ribnjak«. Bilo je potrebno navesti gornju definiciju i zato, da se odmah po samoj definiciji razabere, da je potpuno suvišno dodavati riječi ribnjak pridjeve »umjetni« ili »vještački«, jer ne postoje nikakvi drugačiji ribnjaci osim običnih ribnjaka. Čim je neki prostor i vodena površina pretvorena u ribnjak u kojem se riba uzgaja, u pojmu ribnjak sadržano je sve ono što jedan ribnjak čini ribnjakom. Nema »umjetnih« ili »vještačkih« ribnjaka ili nekih drugih, koji ne bi bili vještački ili umjetni. I jezični osjećaj tu pomaže pa svaki onaj, tko ima razvijen, odnosno sačuvan jezični osjećaj, može brzo i dobro razabrati, da dodavanje gornjih pridjeva ne odgovara pojmovno našem jeziku, nego da je posuđeno po stranim jezicima, iako u istom tom zakonu malo dalje nalazimo također termin »vještački ribnjak«, ali isto tako nepotrebno i u stvari nepravilno izgrađen i smišljen.

2. Poluribnjak.

Na istom mjestu nalazimo ovu definiciju poluribnjaka: »Poluribnjaci su zatvorene vode u kojima se gaje ribe, a koje se ne mogu po volji puniti vodom i prazniti«. Prema tome poluribnjakom može da bude i prirodna neka voda, odnosno dio prirodne vode, odijeljen, ograđen ili pregrađen, da se spriječi izlazak riba, ali je bitno, da se poluribnjak ne može po volji sav isprazniti t. j. vođa ispustiti i sva riba poloviti na taj način. Isto tako kod imenice poluribnjak nema potrebe ni smisla dodavati pridjeve »umjetni« ili »vještački«.

3. Uzgoj ili gajenje riba.

Ovaj pojam je veoma često povezan također sa riječju »umjetni« ili »vještački«. Zanimljivo je da u našoj opsežnoj stručnoj literaturi o uzgoju ko-
nja, goveda, sitne stoke, pčela, bilja i t. d., nigdje

nema spomena o tome da se te životinje »umjetno« ili »vještački« uzgajaju, jer se i govori i piše samo o uzgoju tih životinja. Čim se kaže uzgoj riba, onda je već u samoj toj riječi i poimu sadržano sve ono što jezično nesiguran pisac po vlastitoj inicijativi ili jednostavno primajući to od drugih, želi kazati dodavanjem riječi »umjetni« ili »vještački«. Samo mi u ribarstvu »umjetno« i »vještački« uzgajamo naše ribe, u »umjetnim« i »vještačkim« ribnjacima, dok sve druge granje poljoprivrede i ne misle da govore o »umjetnom« i »vještačkom« uzgoju konja, krava, ovaca, pčela i t. d. ili o »umjetnim« i »vještačkim« štalama, kokošnjacima, košnicama i t. d. U poimu i riječi uzgoj sadržana je ona ljudska djelatnost ili rad, koja je kod tog termina bitna, isto kao i u pojmu košnica, peradarnik i t. d.

4. Riblja hrana.

Kod uzgoja riba obično se ribama u ribnjacima ili drugim uređajima daje razna hrana. Gotovo redovno se riječi hrana dodaje pridjev »umjetna« ili »vještačka«. I ovo je nepotrebno pa

i nelogično čak i u onim slučajevima, kada ta hrana nije sastavljena od onoga čim se ribe obično u slobodi same hrane. U divljioj prirodi biljoždere životinje ne jedu sieno ili otavu, a divlje svinje nikada ne dolaze na pr. do takve hrane, kao što je riblje brašno, koje se dodaje stoci i peradi kod uzgoja. Pa ipak nikada polioorivrednik ni školovani stručnjak, ni praktičar, ne govore o »vještačkoj hrani« stoke ili peradi. I ovdje je samo ribarska struka na neki način »zaražena« tim nepotrebnim dodavanjem pridjeva »umjetni« ili »vještački«.

Isto to važi i za »vještačko« hranjenje. Dovoljno je govoriti o ribljioj hrani, a u ribnjaku o dodavanju hrane, o hranjenju, pothranjivanju, prihranjivanju i drugim procedurama kod hranjenja. Dakle: »Ribe u ribnjaku hranimo«, a ne »U umjetnom ribnjaku ribe hranimo umjetnom hranom«. Inače se ribe same hrane, a mi ih hranimo, pothranjujemo, prihranjujemo, dodajemo hranu i t. d.

(Nastavit će se).

Zdravko Taler.

Riječ naših udičara

O bacanju umjetne muhe - blizu ili daleko?

Prije nekog vremena u broju 4 »Slatkovodnog ribarstva« za godinu 1951., napisao sam kraći članak pod naslovom »Lov umjetnom mušicom«. Htio bih sada taj članak nastaviti, t. j. dotaknuti se jednog prilično važnog pitanja. Svakako da se to pitanje ne odnosi samo na početnike, nego je ono također predmet diskusije i starih rutiniranih »muhara«. Pitamo se, što je zapravo bolje: Da li bacati umjetnu mušicu blizu ili daleko?

Odgovor bi uglavnom glasio: Ukoliko se jedan i drugi način bacanja izvodi na ispravan način, nema nikakove razlike. Dobro izvježban bacač upotrebljava obadva načina, ali se pritom uvijek drži pravila — ne bacaj dalje nego što je potrebno!

Svi mi dobro znamo da daleko bacanje umjetne muhe nije iaka stvar. Većina znade bacati muhu daleko, ali način kojim bacamo možda nije takav, da bi odgovarao umjeću našeg kratkog dobačaja.

Ne bih htio kudititi možda druge, pa ću kao primjer navesti sam sebe i malo podrobnije opisati moje bacačke sposobnosti. Mislio sam, da sam u stanju sa muhom prebaciti i više od 25 metara, pa sam čak tako i tvrdio. Međutim, kontrolirajući sam sebe, konstatirao sam da sam u stanju baciti svega oko 20—22 metra, naravno na ispravan način. To je maksimum koji postizem sa priborom koji imam. Naveo bih tom prilikom i poznate mi rekorde u daljini bacanja umjetne

muhe na turnirima sportskih društava u Americi. Najdalji domet sa teškom mušicom iznosi 64 metra, a sa laganom mušicom oko 51 metar. To je kako rekosmo turnirski rekord, izveden sa specijalnim štapom i specijalnim koncem za takove svrhe, i mislim da ne dolazi do izražaja kod normalnog ribolova, nego je izražen samo kao rekord. Svakako vrlo lijepa distanca.

Dakle, kako rekoh maksimum koji mi je kako-tako uspijevao iznosio je cca 20 metara na vodi, ali sam pri tome opazio da katkada nešto ipak »nije u redu«. Javila mi se riba i primila mušicu, ali kad sam zategnuo, osjetio sam u velikoj većini slučajeva da se nije zakvačila. Došao sam do zaključka — da daleko bacanje ne mogu izvesti tako točno da bi konac na svima mjestima bio izravnan, a osim toga da u većini slučajeva ne vidim muhe, tako da nisam mogao primijetiti šta se oko muhe događa. Postavlja se pitanje, da li je bolje bacati daleko, ili blizu, pa možemo zaključiti slijedeće:

(Kao granica za blizu smatra se cca 18 metara, a što je dalje od toga nazvali bi bacanje na daleko).

Bacanjem na daleko:

- a) Dosižu se mjesta koja su manje lovljena.
- b) Možemo u mirnoj vodi hvatati bacanjem na daleko, gdje bi nas inače sa bacanjem na blizu riba vidjela i pobjegla.